

Izhajajo vsako jutro.
Veljajo do konca leta 1918 20 K.
Za četrt leta K 10.—
Mesečno K 3.50.
Posamezna številka 20 v.
Oglasi po dogovoru.

NOVICE

Uredništvo in upravnništvo je v
„Zadružni tiskarni“, Dunajska
cesta št. 7.

Telefona št. 180.

Uredništvo je strankam na razpo-
lago od 6—7. ure zvečer.

Št. 54.

V Ljubljani, sreda dne 4. septembra 1918.

Leto I.

Avstrijsko voino poročilo.

Dunaj, 3. septembra. (K. u.) Uradno.
Nikjer večjih bojov.

Šef. gen. štaba.

Italijansko vojno poročilo.

2. septembra.

Na vsej fronti posamezno ognjeno delovanje in delovanje izvidnih oddelkov. Naša artiljerija je izvajala učinkovit osredotočen ogenj v gorski coni. Ob Pavi je bila poškodovana do vožne nezmožnosti neka barka, polna sovražnikov, ki so poskusili nenaden napad. Ob koncu Gonfa, ob Stilskem sedlu in na asijski visoki planoti so bili sovražni oddelki zavrnjeni z občutnimi izgubami zanje. Tekom dneva so napadli italijanski in alirani letalci prve sovražne črte ponovno z uspehom. Močna italijanska skupina je šla vzhodno Livence in bombardirala z vidnimi uspehi sovražno letališče. Številni sovražni aparati, ki so vzleteli, so bili poginani v beg in razpršeni po naših spremljevalnih aparatih.

3. septembra.

Iz vojnega poročevalskega stana javljajo: Za nas ugodno so potekali patrolski boji v Stello, v Tonale in na otoku na Pavi pri Montellu. Na Col del Rosso se je moral umakniti sovražni oddelki, katerega smo napadli; imel je občutne izgube. Na Zugna Tosta in v Valarsi so zavrnile naše prednje straže sovražne oddelke, ki so se skušali približati našim črtam.

Včeraj zjutraj so metali naši letalci bombe na važne objekte v Franzensfeste.

Danes zjutraj so naši in naših zaveznikov letalci izvršili več poletov. Napadli so Polo in municijska skladišča v Primolano.

Vojni poročevalski stan pripominja:

Na Franzensfeste so vrgli laški letalci štiri bombe. Štiri osebe, med njimi 1 ženska, so ranjene. Druge škode ni bilo in promet je neoviran. Med Rovinjem in Brionskimi otoki so vrgli več bomb, ki so padle v morje. O napadu na Primolano ni nič znanega.

Italija in Jugoslovani.

Program ljubljanskega jugoslovanskega kongresa komentirajo tudi laški listi. „Perseveranga“ piše: Tisti, ki nimajo ljubezni do Jugoslovancev nikdar dovolj in ki žele, naj se vlada zanaša na revolucionarne namene (?) Jugoslovancev, naj si zapomnijo sklep ljubljanske konference, ki ne priznava laških aspiracij niti v Dalmaciji, niti v Istri. Poročila iz Avstrije pravijo, da stremi jugoslovansko gibanje za ustanovitvijo tretje države pod habsburškim žezlom, kateri naj pripadajo tudi Dalmacija in Istra. V tej jugoslovanski državi bi bili Lahji v manjšini.

Konservativni milanski listi ugotavljajo, da se postavljajo Jugoslovani na tako stališče ravno v trenutku, ko se vrši v Italiji polemika o najprimernejši politiki Italije in pram narodnostim v monarhiji. Laška vlada mora zastopati proti Jugoslovanom previdno politiko, da brani nacionalne zahteve.

Kako nabirajo češko-slovaške legijonarje v Italiji.

Iz vojneporočevalskega stana navajajo za primer nabiranja tole: V taboriščem kazinu se prikaže dr. Hlavaček v civilu. Spremljata ga poveljnik taborišča in oficir propagandne družbe. Poveljnik je zaukazal, da se zberejo vsi ujeti oficirji. Dr. Hlavaček govori, pozdravi čete in jih odveže njihove prislege, zahtevajoč, da vstopijo v legijo. Nekateri, že od malega z veleizdajniškim varanjem zapeljani, kličo: „slava“, drugi pa jih prekrivajo s klicem „Abzug“. Ako je končno nekaj slabotnih mladeničev zapeljenih v legijo, se jim prečita nastopna formula: Mi ne pripoznavamo avstro-ogrske monarhije v njeni sedanjih obliki, negiramo ukaze svojih prejšnjih predstojnikov in se pokorimo prostovoljno ukazom italijanske vlade.

Maršal Foch o laških vojakihi.

Kakor poroča „Giornale d'Italia“ se je izrazil maršal Foch o laških vojakihi proti laškemu finančnemu ministru Navi o priliki zadnjega pariškega sestanka: „Z izbornimi laškimi vojaki bi osvojil svet.“ — Francozje so bili že od nekaj vpljudni ljudje, zelo vpljudni.

Nemško vojno poročilo.

Naskoki Angležev med Scarpo in Sommo. — Nemška fronta vtisnjena. — Francoske, maroške in ameriške čete napadajo med Oiso in Aisno. — Junaštvo nemških kirasirjev. — Nemci sestrelili v enem dnevu 68 zrakoplovov.

Večerno poročilo.

Berolin, 2. septembra. (K. u.) Uradno.

Angleški napadi med Scarpo in Sommo jugovzhodno od Arrasa in severovzhodno od Peronna so pridobili tal. Reserve so ujele sunek. Na obeh straneh Bapauma smo sovražnika za-

vrnili. Med Oiso in Aisno so se popoldne po silnem streljanju razvili francoski napadi.

Berolin, 3. septembra. (K. u.) Uradno.

Vojni skupini kraljeviča Ruprehta in generalnega polkovnika von Boehna.

Med Ypernom in La Bassejem uspešni infanterijski boji.

Na predbojišču naših novih postojank med Scarpo in Sommo je nadaljeval Anglež svoje napade. Jugovzhodno Arrasa se mu je posrečilo z uporabo premočnih sil vtisniti našo infanterijsko črto na obeh straneh ceste Arras—Cambrai. Na črti Etaing—vzhodni rob Durya—vzhodno Cagnicourt—severozapadno Queanta—severni rob No-reuila smo prestregli sunek sovražnika. Večkratne poizkuse nasprotnika, prodirati naprej čez višine od Durya in vzhodno Cagnicourta proti Kanalu, so izjalovile naše pripravljene rezerve.

Na obeh straneh Bapaume deloma z oklop-nimi vozmi, deloma po najmočnejši artiljerijski pripravi izvedeni napad sovražnika je bil zavrnjen. Severno Somme smo obdržali po silnih bojih višine vzhodno Saily—Moislains—Aize-court le Haut—vzhodni rob Peronne.

Ob obeh straneh železnice Nesle—Ham je odbil tudi včeraj zopet večkratne napade Franco-zov rez. pešpolk št. 271, ki se je v zadnjih bojih posebno odlikoval. Sicer med Sommo in Oiso le topniško delovanje.

Po večurni najjačiji topniški pripravi so napadli popoldne med Oiso in Aisno Francozi, oja-čeni z maroškimi in ameriški divizijami. Iz nižine ob Ailetu proti Pierremande in Folembrey izvedeni napadi so se zrušili v našem ognju, na posameznih mestih je vrgel naš protisunek nasprotnika nazaj. V gozdnih odsekih zahodno in južno Coucy le Chateau je odtisnil sovražnik naše sprednje črte nekoliko proč od Ailette. — Med Ailetto in Aisno so se izjalovili ponovni, zelo močni napadi sovražnika. Gardni kirasirji, telesni kirasirji in dragonci št. 8 pod vodstvom svojega poveljnika nadporočnika grofa Magnisa so z več-rajšnjim dnem — odkar so posegli v boj — za-vrnili 16 silnih sovražnih napadov in vedno ob-držali njim odkazane postojanke.

Včeraj smo sestrelili 13 sovražnih zrakoplo-vov in 55 letal, od teh 36 na bojišču pri Arrasu. Izmed teh je zbila letalska skupina št. 3 pod vodstvom nadporočnika Loerzer 26 letal. Nadpo-ročnik Loerzer je dobil pri tem svojo 35. zračno zmago.

von Ludendorff.

Podvodna vojska.

Berolin, 3. septembra. V zaprtem ozemlju okrog Anglije smo potopili 16.000 ton.

Nemški prestolonaslednik o ofenzivi.

Dunaj, 3. septembra. Poročevalca „Neues Wiener Journal-a“ je sprejel nemški prestolona-slednik in rekel med drugim: Za demokratizacijo in svobodo in kar je podobnih fraz, se ne gre v resnici. Če trde moji nasprotniki, da sem jaz pri-ganjal na vojno, je to laž. Vsaj objektivno je to neresnično. Res je, da sem zastopal vedno „po-litiko močne roke“, ker sem spoznal, da se bomo morali braniti proti celemu svetu. Sedaj pa je naš sedanj položaj ugoden. Nemčija se mora s svo-jimi zavezniki vred tako dolgo bojevati, dokler nasprotniki uvidijo, da se jim vojska ne izplača. Naši najjačiji nasprotniki so v vojaškem oziru Francozje. Joffre je bil ženijalen general in tudi Foch je izborni poveljnik. Angleži so sicer dobri vojaki, a imajo slabo vodstvo. Amerikancev nisem nikdar podcenjeval, in njihovo navzočnost čutimo. Uničili nas pa ne bodo. Od avstrijskih čet po-znam samo artiljerijo, ta je izvrstna.

Angleško-francoske ofenzive 3. del.

London, 3. septembra. „Morningpost“ javlja, da se pričinja 3. del velike ofenzive. Armadna povelja Focheva in Haighova pripravljata na bo-doče dogodke.

Curlh, 3. septembra. Konferenco alirancev so preložili na drug termin. Foch in Haigh ne moreta oditi z bojišča v naslednjih dneh.

Angleški pritisk na Španijo.

Berolin, 3. septembra. „Voss. Ztg.“ javlja njen dopisnik iz Rotterdama: Kakor izvem, je Anglija zagrozila Španiji, da bo špansko plovbo popolnoma onemogočila in da bo pritiskala na ameriško vlado, naj ne pošilja nobenih živih več v Španijo, če se Španija ne vda.

Amerikanci dvigujejo glave.

Anglija se boji za svojo moč.

Ženeva, 3. septembra. Lyonski „Expres“ javlja, da je cenzurna oblast namignila pariškim listom v očigled brezmejnem nadam, ki jih goje Parižani radi Fochvega napredovanja, naj pri-pravljajo javnost na to, da se nadaljnji dogodki na fronti ne bodo več vršili tako naglo.

Rotterdam, 3. septembra. „Times“ se bavijo z dogodki na zapadni fronti in poudarjajo, da so Nemci Peronne in Chaulnes dosti dolgo branili. Ciljev sovražnika ne poznamo, pravi list; ofen-ziva je pa v naših rokah, če nam tudi dela te-žave in morda postane bolj počasna.

Bern, 3. septembra. V Angliji se zelo dela za mir. Prebivalstvo se poziva podpisovati pismo, s katerim se prosi Landsdowneja, naj vztraja pri delu za mir.

London, 3. septembra. V angleških krogih je napravil Solfov govor globok utis. Zdi se, da bi bila vsa Anglija vesela, če bi bilo še to leto konec vojne, ker dobiva Amerika prvo besedo. Najraje bi Angleži razpravljali s Solfom, morda tudi še s Hertlingom; da bi se pa kdo vsedel z vojaki, Ludendorffom ali Hindenburgom za skupno mizo, pa ne more od Angležev nikdo zahtevati.

Ženeva, 3. septembra. Finančno središče sveta se počenja premikati iz Londona v New York. Čim dalje traja vojna, tem bolj se opaža ameriški vpliv.

Haag, 3. septembra. Amerikanskemu senatu je došel predlog, ki priporoča vladi, naj izključi iz pošnega prometa vse angleške pacifistične liste.

Ženeva, 3. septembra. Pariška naklada „New York Herald“ javlja, iz Washingtona, da je ameriška cenzura prepovedala objaviti pismo Le-nina ameriškemu delavstvu.

Kaj bi zahtevala Amerika od Nemčije?

Amsterdam, 2. septembra. „Algemeen Hand-selblad“ se poroča iz Londona, da prinaša „Morningpost“ uvodni članek „New York Her-alda“, ki razpravlja, kako si predstavljajo v Ame-riki vojno odškodnino, ki bi jo zahtevali od Nem-čiji. „New York Herad“ zahteva, da se izroči alirancem ves nemški denar, vse ladje, dalje del doneškov nemških rudokopov in gozdov ter za gotovo število let tudi dohodki železnic „New York Herald“ se to ne zdi maščevalno, ampak pravično. Amerika mora Nemčijo kaznovati in dobiti jamstva za svojo bodočo blaginjo. (Kaj ne, to je tudi po Wilsonovih načelih! Op. ur.)

Dunaj, 3. septembra. V članku „Propad Evrope“ piše danski „Extrabladet“: Kdor pričakuje to jesen odločitve za antanto na zapadni fronti, bo razočaran. Sedajna velika ofenziva je le epizoda v veliki borbi, ki traja sedaj že peto leto. Nikdo sicer ne ve kako globoko v svoje rezerve je moral seči Hindenburg, ali ko je bila Rusija na višku svoje vojne sile in je postavila milijone na iztočno fronto, je bila nevarnost, da se Nemčija zruši, gotovo večja. Razmere glede prehrane so na Nemškem sedaj bolj nego pred letom. Da bi Nemčijo vojaški, gospodarski in politično premagali, bi trebalo še par let boja.

Rusija.

Napad na Lenina.

Stockholm, 2. septembra. Napad na Lenina je bil glavni program vse revolucionarne zarote, ki je bila razpredena po celi Rusiji, in središče zarote je bilo v Nižnjem Novgorodu, kar je tudi ugotovljeno. Drugi glavni tabor protirevolucio-narjev je Kazan. V Nižnjem Novgorodu so se koncentrirale protirevolucionarne čete in izvežbali beli gardisti. Brž ko bi prišlo iz Moskve zna-menje o umoru Lenina, naj bi pričeli protirevo-lucionarji svojo akcijo iz Nižnjega Novgoroda in Kazana. Sovjetska vlada je sklenila po odkritju zarote zatreti socialno revolucionarno gibanje v Rusiji in se za to poslužiti najostrejših sredstev. Odredila je aretacijo vseh socialnih revolucio-narjev. Vsak socialni revolucionar, ki se z oro-žjem ustavlja, bo brez preiskave ustreljen. Vse-kako gre tu za glavni udarec proti maksimalistom, ki ga je organizirala antanta. Vsi nasprotniki boljševikov so se strnili in izvolili osrednji odbor proti maksimalistom. Gotovo je, da podpira fran-coski general v Petrogradu gibanje proti boljše-vikom in da nastopajo v deželi se še nahajajoči zastopniki francoske vojaške misije kakor tudi angleški diplomatje kot voditelji protirevolucije. Glavni organ vstaje v Moskvi je bivši vojni mi-nister Kerenskijeva vlade. Tudi to je znano, da bivši predsednik dume Gučkov teh dogodkov ne gleda od daleč. V manifestu naznanjajo boljševiki, da je vsa protirevolucija inspirirana od antante, ki se pri tem poslužuje ruskih čet le za slepilo. Voditelji boljševikov zatrjujejo, da je končni ob-račun z aliranci neizogiben in bo najbrže tudi odločil o biti ali ne biti maksimalistov kot vla-dajoče stranke. Lenin je bil dozdaj tisti, ki je najbolj nasprotoval oboroženemu spopadu z an-tanto. Ta zapreka pa zdaj zgine.

Stockholm, 3. sept. Med osebami, katere so povodom atentata na Lenina zaprli, je 15leten gimnazijec igral veliko vlogo. Izročil je Leninu prošnjo, da so mogli drugi med tem izvršiti napad.

Moskva, 3. sept. Kakor poročajo moskovski listi, so zaprli poleg številnih častnikov in soci-alnih revolucionarcev tudi nekdanjega predsednika mestne dume Berkenheima.

Kerenskij — diktator.

Berolin, 2. septembra. „Lokalanzeiger“ po-roča, da so med preiskavo radi atentata na Le-nina našli številne spise, ki zelo kompromitirajo antanto. Po načrtu antante bi morali že avgusta izbruhniti nemiri radi lakote, iz katerih naj bi se potem izcimil splošen preobrat. Istočasno bi za-čele prodirati sovražne armade z Murmanskega proti Petrogradu, ki bi se proglasile neodvisnim

od Moskve in oklicale Moskvo za glavno mesto novoorganizirane Rusije. Našli so tudi že tiskano proklamacijo antante, ki postavlja Kerenskega na čelo nove Rusije, anulira brestlitovsko pogodbo in nalaga Rusiji zopet zavezniške dolžnosti do antante.

Moskva, 3. septembra. Nabiranje pristo-voljcev, ki so ga odredili Angleži in beli gardisti v pokrajini Šenkursk(?) in Holmogory, je pro-budilo med prebivalstvom vznemirjenje.

Iz Rostova javljajo, da bo sklicana rada v Jekatarinoslav, da ukrene kaj za obrambo.

Triumvirat.

Moskva, 3. septembra. Desno krilo na pravi stoječih socialnih revolucionarjev je sklenilo zvezo s kadeiti. Ta skupina namerava sestaviti kolegij treh mož, ki dobe moč diktatorjev in vladno oblast.

Hišna preiskava na angleškem poslanlistvu.

Moskva, 2. septembra. „Pravda“ poroča, da so v nedeljo zvečer izvršili hišno preiskavo na angleškem poslanlistvu. Na preiskovalno ko-misijo so streljali; 1 član komisije je ubit, 2 sta ranjena. Zaprli so več oseb in zaplenili važne spise.

Sibirskaja vlada se krepi.

Amsterdam, 3. septembra. Glasom nekega tukajšnjega lista javlja „Times“ iz Vladivostoka, da so zemstva v Vladivostoku, Nikolsku, Imanu in Oginsku prenesla vso vladno oblast na sibir-sko vlado. Posledica tega je, da je sibirskaja vlada prevzela vso avtoriteto in izdala proglas na si-birski narod.

Demokratičen mir.

Pod tem naslovom piše „Arbeiter Zeitung“ med drugim:

„Misel, da se bodo zastopniki vojskujočih se držav vsedli za mizo in tam dol-čevali držav-ne meje in prestavljali mejnike, ta misel stare in preživele diplomacije je prazna. Svetovni mir se da skleniti samo na moralni podlagi, ta nova morala pa mora prinesiti mir na taki podlagi, da bo vsaka vojska izključena. Odstraniti mora mili-tarizem in medsebojno razmerje narodov in držav se mora opirati na pravico, ne pa na silo. Z militarizmom mora pasti tudi ostanek starega barbarstva, namreč nesvobode narodov. Narodi morajo svojo usodo določiti sami, ne smejo biti podvrženi tujemu gospodstvu in najsi bo tuji go-spodar tujemu narodu pripadajoč vladar ali pa privilegirana kasta... Zato je predpogoj miru nova Nemčija, nova Avstrija in nova Ogrska, ka-tero zahteva tudi notranji socialni razvoj.“

Tako piše nemško socialistično glavno gla-silo. Poglejmo sedaj, kaj pravijo angleški držav-niki. Lord Cecil, tajnik angleškega vnjanjega urada, je rekel:

„Če sklenemo danes mir, bi bilo to le pre-mirje med tistimi, ki pravijo, da ho imelo svetov-no gospodstvo le tista država, ki opira svojo moč na silo, in pa med tistimi, ki priznavajo možnost, da žive vsi narodi lahko v miru drug poleg drugega. To uvidevajo tudi v Nemčiji.“

S „srednjeveškimi“ elementi (vsenemci) ne moremo skleniti miru; z nemškim narodom pa bi se dal skleniti mir, če se odpove vsenemstvu in če hoče mirno živeti v zvezi narodov.“

Iz obeh izjav je razvidno, da se socialni demokratje prav močno zavzemajo za angleško stališče. Nekaj je le vredno pripomniti.

Kakor vemo vsi, niso vsi ljudje enaki. Eden je nadarjen, drugi ne. eden je telesno krepak, drugi slab. Ta naravna neenakost se kaže tudi v velikih skupinah, v socialnih plasteh. Plast inteli-gentov je vedno nekaj drugega kakor plast kme-tov in obrtnikov, plast delavcev vedno nekaj dru-zega kakor plast trgovcev. Socialne plasti se med seboj vedno bore za gospodstvo. Vsaka plast po-udarja svojo veljavo in hoče biti odločevalna. To je naraven razvoj.

Dokler se razmerje med vrednostjo ene plasti in druge za človeško družbo ne da natanko do-ločiti, bo ta boj vedno trajal, in dokler traja ta boj, je težko govoriti o miru, ki bo vsak prepri med socialnimi plastmi enega naroda ali pa več narodov izključil.

Ne rečemo, da je ideja svetovnega miru ne-lepa ali neplemenita. Ali žalibog, da je to samo — ideja in bo še dolgo ostala. Tudi francoska revolucija je zapisala na svoj prapor lepe ideje: enakost, bratstvo in svoboda. Kakšen je pa bil konec? Največji „srednji vek“ in absolutizem, kakoršnega Evropa še ni doživela!

Tako bo brzkone tudi sedaj, da bo med idejo narodne samoodločbe in pa med njenim uresničenjem preteklo brzkone ravno toliko let kakor med idejo „enakosti, svobode in bratstva“ in njenim uresničenjem, katerega ne vidimo ni-kjer, najmanj na Francoskem, kjer so se ideje rodile!

Proti nasprotnikom federa-lizacije.

Opetovano smo že naglašali, kako velikega pomena bi bila za državo taka preosnova uprave in ustave, ki bi narodnosti vsaj nekoliko zado-voljila in omogočila notranji red, da bi se država mogla potem toliko bolj pečati s težavnimi go-

spodarskim problemi, ki jo čakajo za bodočnost, predvsem pa za doseg miru. Privilegirane sloje je seveda še sama vest, da bi utegnili izgubiti nekaj svojih navideznih pravic, tako osupnila in spravila ob pamet, da so začeli divjo gonjo proti vsakemu poskusu na sedanji ustavi le količjak spremeniti.

Proti tem hujšakem in nasprotnikom vsake pametne preuredbe sta se oglasila jako energično dva lista, dunajski „Friede“ in pa „Grazier Tagblatt“.

Prvi piše: V zadnjem času so se razširile vesti, da se nekdo peča s spravlo avstrijskih narodov. Gočovega se še nič ne ve. Da bo prišla ustavna reforma, je gotovo; da se ne gre za nič drugega, nego za narodno avtonomijo, je ob sebi umevno. Toda takoj so siknile kače-klopotače z „Novo Prešo“ na čelu, kakor da jim je kdo stopil na rep; vzdignil se je brezmejen hrap. Tako je, kakor v pravljici: če se bliža osvoboditelj, se zavale debeli zmaji preko pota in odpirajo svoje široke gobce. ... Če pa na zmaja pljuneš in mimo greš, zopet zleze v Fichte-gasse (v uredništvo „Nove Preše“ op. ur.). Tuljenje pa ne sme premočiti pametnih ljudi, ki imajo res skrb za državo.

Ravno tako krepko se izraža „Prager Tagblatt“:

„Dejstvo, da premišluje nekaj pametnih ljudi o bodočnosti države, je spravilo ob pamet vse slabomneže, ki žive samo od duševne lenobe množice. Nekaj dni že laja ta tolpa odrevenelih ljudi, kakor da stoji sovražnik že pred Dunajem. ... Zalibog, da se nahaja med ljudmi, ki govorijo o politiki, le malo takih, ki bi se bili resno pečali s tem, kaj je državi potreba. To očitanje velja ne samo za velik del poslancev, ampak tudi za za dunajsko časnikarstvo, ki uganja politiko, ampak se do danes še ni povzpelo do tega, da bi se bilo pečalo z ne posebno obsežno notranje-politično literaturo. Socialna demokracija se je znanstveno pečala s temi problemi in rodila je vsaj narodnostni program, dočim je nemške meščanske stranke popolnoma zapustil dobri duh. Avstrijski Nemci še do danes nimajo programa, kjer bi povedali, kaj prav za prav hočejo. ... Ko je pa vlada napravila prvi korak, se je vzdignilo veliko vpitje. Beseda „avtonomija“ zadostuje, da so se vzdignili vsi kronovinski fanatiki in tulijo kot Indijanci. Tem neodgovornim kričanjem ne more nihče ustreči. Oni samo vpijejo, ker se niso nič učili in čutili, da je njihova vloga končana, če stopi na mesto zaslepljene demagogije pametna politika.“

To je krepka lekcija, ampak zaslužena.

Iz naših listov.

„Naprej“ prinaša članek, naj socialisti ne vstopajo v ministrstva; tam nimajo nič iskati.

„Slovenski Narod“ in „Slovenec“ imata daljše poročilo o poslovanju in pravih vojnokreditnih zavoda za južno vojno okrožje. — Zaradi pomanjkanja prostora prinesemo izveček pozneje.

Po domovini.

„Nova prememba kurza.“ Pod tem naslovom javlja „Grazier Tagblatt“, da justični minister Schauer v najkrajšem času odstopi in da bo za njegovega naslednika imenovan predsednik graškega višjega sodišča vitez Pitreich. „G. T.“ pravi, da se tako govori v ljubljanskih slovenskih krogih ter proglašajo Pitreicha za zaščitnika Slovencev, češ da je nasprotnik kurzovcev in prijatelj dvojezičnih tiskovin. — To bo menda samo poskusni balon.

Pametna davčna politika. Profesor Pigon je preračunal v „Economic Journal-u“, da znaša angleški državni dolg 160 milijard mark. Da se ta dolg odplača, predlaga sledeče obdavčenje: Kdor ima 100 tisoč funtov dohodkov, naj plača 82 tisoč funtov davka. Danes že plačuje na Angleškem 100 tisoč kron davka, kdor ima 200 tisoč kron dohodkov. — Naši vojni dobikarji so lahko veseli, da ne žive na — Angleškem!

Teorija o letošnji letini. Vodja centrale za krmo se izraža o letošnji letini takole: Kar se tiče krme, bo v alpskih deželah naravnost sijajna košnja. Košnja slame je skoro v vseh deželah dobra izvešča Galicijo. Splošno je letošnja žetev napram lanskemu boljša. Četudi je rž v nekaterih krajih občutno trpela radi mraza, je pšenica boljša, kar zopet zenači prejšnji pomanjkljaj. Lečmena je več kot lani. Neprimerno izdatnejša pa bo žetev ovsa, s čimer se lahko gotovo pokrije vsak primanjkljaj krme. Tudi s krompirjem gotovo ne bo slabše kot lani, predvsem je pridelek v vseh legah letos enakomeren. Prav neprimerno dobra bosta letos pesa in zelje. Posebno pesa obeta rekordno letino in dobro bi bilo že zdaj skrbeti za primerno uporabo, ker pridejo pri tem v poštev težave s preskrbo premoga in pa transporta.

Država da odškodnino civilnim osebam, ki so bile v vojni protipostavno poškodovane. Državni zakonik objavlja zakon: Po § 1 se dovoli odškodnina za slučaj, če je bila civilna oseba od koga, ki pripada vojaštvu, ali na njegovo povelje usmrčena ali težko poškodovana. Država pa ni dolžna dati odškodnine, če je bila kaka oseba usmrčena vsled tega, ker se je hotelo braniti kako dejanje, ki se kaznuje s smrtjo, ali če ni usmrčitev ali poškodba v nikaki zvezi z izvajanjem službe. Po § 2 je država dolžna dati odškodnino, če je bila kaka civilna oseba od civilne ali vojaške oblasti iz vojaških ali državnopolicijskih ozirov več kakor tri mesece neopravičeno zaprta, konfinirana ali internirana. Iz tega zakona so izzeti begunci. Pravica do odškodnine odpade, če se je oblastvena odredba izvršila na podlagi dovolj utemeljene sumnje, ki se tudi pozneje ni izkazala za neutemeljeno, ali če je pri zadeti omejitvi osebne svobode namenoma ali malomarno sam zakrivil. Tožbo je vložiti pri deželni nad sodišču, odkoder gre na najvišji sodni dvor.

Vojno kreditni zavod. Ker se širi napačna govorica, da tisti vojni poškodovanci, ki dobijo posojilo pri vojnokreditnem zavodu za južno

vojno okrožje, nimajo pravice do morebitne vojne odškodnine, naznanja s tem vojnokreditni zavod za j. v. o. vnovič, da dotični vojni poškodovanci nikakor ne izgubijo svojih pravic do vojne odškodnine, ampak da so le dolžni, ako so pri tem zavodu prejeli posojilo, tisto vojno odškodnino pred vsem porabiti za poravnavo tega posojila.

Manj petroleja. Uradno razglasa, da se bo letos pozimi izdajalo manj petroleja kakor lansko leto.

Gospodarstvo s premogom. Vojno ministrstvo se peča že nekaj mesecev z vprašanjem premogovne akademije in je za ta namen dalo na razpolago vojaškim poveljstvom strokovne tehnike, ki naj bi s svojim delom dosegli, da se prihrani v vseh obratih kolikor mogoče veliko premoga. Strojni inženirji, ki so izučeni v kurilni stroki, bodo po vrsti obiskali vse kurilnice vojaških in pod vojnim vodstvom se nahajajočih obratov ter bodo dali navodila, kako gospodariti s kurivom, da se ga manj porabi.

Ogromne zahteve klavne živine za vojaštvo iz Kranjskega. Centralna oblast je predpisala za mesec september t. l. „Kranjskemu deželnemu mestu za vnovčevanje živine v Ljubljani“ ogromno število klavne živine za dobavo in sicer nekaj nad 6700 glav za vojaštvo in za civilni konzum. „Kranjsko deželno mesto za vnovčevanje živine“ je že tekom celega poletja vsak mesec opozorilo centralne oblasti in sicer civilne in vojaške, da na Kranjskem sploh ni več klavne živine ter poročalo na vse prizadete faktorje, kako žalostne so razmere glede živinoreje na Kranjskem, da ako bodo centralne oblasti predpisovale še kaj živine za armado, bo živinoreja popolnoma uničena ter bo docela zaostal poljedelski obrat in polje ostalo neobdelano, plemo bo popolnoma uničeno, gnoja ne bo, in kmet bo moral prenehati s svojim gospodarstvom. Na vse te pritožbe in opozoritve se centralne oblasti ne ozirajo, marveč zahtevajo mesec za mesecem večje dajatve. Vrhunec so pa dosegli predpisi za mesec september t. l., tako da se jesensko delo ne bo moglo izvršiti v jeseni. „Kranjsko deželno mesto za vnovčevanje živine v Ljubljani“ je odklonilo in še odklanja napram centralnim oblastim in tudi napram živinorejcem glede višine dobav vsako odgovornost, zlasti tudi napram poljedelcem, ki jih nepoklicani faktorji hujskajo, češ da je „Kranjsko deželno mesto za vnovčevanje živine“ krivo, da se pobira toliko živine. Več kot je storilo „Kranjsko deželno mesto za vnovčevanje živine“, da bi se dobave znižale, zlasti da bi se za časa setev vojaške dobave iz Kranjske sploh opustile, sploh ni bilo mogoče storiti. Dognalo pa se je, da se v teh za živinorejo in poljedelstvo skrajno resnih časih, kolje kljub opozoritvam in ovadbam ter kazenskim predpisom še mnogo živine na skrivnem pod roko ter da se iztihotaplja živina preko kranjske meje. Pozivamo vse razsodne ljudi, katerim je gospodarski obstoj dežele na srcu, naj preprečijo vsak po svojih močeh bodisi tihotapstvo živine iz dežele, bodisi zakotno klanje ter naznanijo vsakogar na najbližnjo žendarmijsko postajo. — Kranjsko deželno mesto za vnovčevanje živine v Ljubljani.

Načelstvo „Slomske zveze“ je z ozirom na sklep, sprejet v odborovi seji dne 1. marca t. l., — naj bi se občni zbor izvršil početkom septembra, ako bodo razmere dopuščale, — bilo mnenja, da bi mogli občni zbor imeti, ter je nameravano skupščino bilo že razglasilo v dnevnih časopisih. Pri zadnji odborovi seji dne 2. septembra so pa predvsem odborniki z dežele ugovarjali tej nameri z razlogom, da bi bila udeležba moških članov, ki so v vojni službi, zelo majhna, oziroma nemogoča. Tudi se bo učiteljsvo udeležilo četrtkovnega shoda, ki je točasno bolj važen, ker gre za bori kruhek. Poleg tega vsled prometnih ovir ter težav za prehrano ni lahko večkrat hoditi v Ljubljano. Z ozirom na to se je odbor odločil, da občni zbor preloži na ugodnejši čas. — Člani „Slomske zveze“, ki se bodo udeležili zborovanja vsega učiteljsva v četrtek dne 5. t. m. v Mestnem domu, naj pridejo ob pol 2. uri na kratek pomenek v knjižnično dvorano Katoliške tiskarne.

Koncert v Ribnici. Žensko podporno društvo sv. Cirila in Metoda v Ribnici je priredilo dne 25. avgusta koncert. Otvoril je koncert izraziti, a preprosti J. Aljaža: „Na dan“ za moški zbor. Nato je nastopila prikrvat na domačih tleh gđ. Marija Schweigerjeva, absolventinja praškega konservatorija, kot izveščana umetnica na klavirju. Proizvajala je vse točke mojstersko. Nudila je v resnici s svojo tehnično dovršeno in z bogatim notranjim čuvstvom prepojeno — naravnost briljantno igro, prav izredne glasbene užitke. Visoko, občudovanja vredno tehnično znanje in globoko glasbeno umevanje je pokazala tudi druga konservatoristinja, rojakinja gđ. Vida Pickova. Predvsem je nastop gđ. Vide Pickove zelo simpatičen, njeno igranje tehnično neoporečno, zelo izglajeno, elegantno. — Priliko smo imeli tudi slišati baritonista g. Pavla Debeveca, opernega člana slov. nar. gledališča v Ljubljani. G. Debevec razpolaga z dokaj obsežnim, polnim in prožnim — v nižji legi nekoliko bolj šibkim — a vendar prijetnim glasom. — Kot solistinja je nastopila gđ. Marija Suštarjeva, ob izredno finem spremljevanjem na klavir gđ. V. Pickove. Gđ. soprannistinja je brez dvoma nadarjena in precej izšolana pevka — njen glas, poln življenja in gibčnosti, le v višini ga hoče malo zmanjkovati; nastop njen pa je preafektiran. V mešanem zboru je pa manjkalo v primeri z moškimi glasovi izdatnih altov in sopranov; pri moškem zboru pa še bolj obeh tenorjev, pogojev, ki so pač za učinkujoče moške zборе merodajni. Koncert je zaključil sicer lepo zasnovani prizor dr. Jožeta Lovrenčiča: „Vstajenje“, ki pa radi šolskega prednašanja in nerodnih kretenj ter povsem mrtvega življenja na odru ni mogel zadostno povedati, kaj vendar tako srčno želi.

Vojno odlikovanje. Z vojaškim zaslužnim križcem tretjega razreda z vojno dekoracijo je odlikovan rezervni nadporočnik Rudolf Grošelj. — Ponovno cesarsko pohvalno priznanje z meči je dobil rezervni poročnik Miroslav Šinkovec 2. strel. polka.

Odlikovana bolniška strežnica. Cesar je podelil bolniški strežnici Alojziji Novak srebrni

zaslužni križec s krono na traku hrabrostne sve-

Kako se predstavljajo uslužbenke pri armadi? Dogaja se, da se nazivajo uslužbenke pri armadi na bojišču: c. in kr. uradnice, koncipistinje, manipulantinje, pisarniške uradnice itd. To je nedopustno. V službi pri armadi so ženske le „pisarniške pomočnice“. Tako objavlja „Strefleur“.

Poroke. Poročil se je v Celju starešina in bivši predsednik „Zarje“ prof. Ivan Dornik z gđ. Emico Kušec. — Na Brezjah se je poročil v pondeljek dr. Matej Justin, c. kr. polkovni zdravnik, doma iz Hraša, z gđ. Amalijo Bulovec iz Radovljice.

Umrl je v Celju Anton Mlinar, pisar. pomočnik pri južni železnici. Rajnik je bil vnet delavec v socialistični organizaciji.

Strelna je ubila pretekli četrtek 29. avgusta okoli 11. ure zvečer 30letnega Blaža Lapajneto iz Krnic h. št. 7, fare Spodnja Idrija, ko je spal na klopi pri oknu. Bil je takoj mrt. Nedavno se je vrnil kot invalid z bojišča. Poslopja strela ni užgala, ker je krito z eternitom, omamila je pa nekoliko v isti sobi ležečega očeta Janeza.

Ravnateljstvo Marijanišča v Celovcu je imenovan bogoslovni profesor dr. Jožef Brunner.

Nemško ljudsko šolstvo v Pulju. Kam vede politika centralne vlade na jugu, kaže dežel. nemška ljudska šola v Pulju, katere ustanovitev je sklenil c. kr. deželni šolski svet za Istro z odlokom 21. avgusta t. l., šte. 1787/1716. To je uradna germanizacija v Istri. V Pulju že obstoji nemška državna moška in ženska ljudska in meščanska šola.

Pogon na dezertirje v dalmatinskih cerkvah. Zadnje nedeljo so napravili v Dalmaciji obsežen pogon na dezertirje in vojaške, ki so se samovoljno odstranili. Med mašo so obkolili vse cerkve z močnimi vojaškimi kordoni in izpustili po končani službi božji le ženske in otroke, dočim so se morali vsi moški legitimirati. V nekem kraju pa je že dolgo iskani dezertir takoj zaznal položaj, se hitro oblekel v žensko in se tako izmuznil.

Tatvine so tudi v radoljiškem sodnem okraju vedno številnejše. Obleka (tudi mokra iz čebra), jedila, posebno kokoši izginjajo. V nekem slučaju je tat bežal s kokošjo, popustil je pa v nadomestilo dežnik. Sam že ve, je li imel dobiček ali zgubo. Tatovi so prosti, gospodarji so pa pri voljnih. Ker vedo, da so po vaseh skoro same ženske doma, imajo pogum. Potrebna bi bila močna nočna straža v vsaki vasi.

Stráža na polju. V več krajih na Gorenjskem so organizirali kmetje nočne poljske straže radi tatvin domačinov in tujcev.

Drobiž.

Posvetovanja pri Hussareku.

Dunaj, 3. septembra. Danes je sprejel Hussarek načelnika nemško-narodne zveze dr. Waldnerja. Nato je sprejel Hintzeja. Popoldne je bil pri njem predsednik zbornice dr. Gross, zvečer pa dr. Tertl in Čehi.

Diplomatski dejener.

Dunaj, 3. sept. V gradu Hetzendorf se je vršil danes zajutrek, ki ga je priredil grof Burian na čast nemškemu državnemu tajniku Hintzeju. Prisostvovali so nemški veleposlanik grof Wedels, turški poslanik Himi paša, bolgarski poslanik Tošev, bavorski poslanik baron Tucher in saški poslanik grof Nostitz. Zvečer je povabil nemški veleposlanik vse imenovane k sebi.

Posveti v Krakovu.

Krakov, 3. septembra. V soboto je došlo v Krakov več poljskih politikov, med njimi Kuharski, da se posvetuje z galskimi Poljaki o Radziwillovih načrtih. Zvečer so bili povabljeni pri dr. Bobrznem.

Poljski ministrski predsednik odstopi.

Krakov, 3. septembra. Varšavski listi poročajo, da namerava demisionirati poljski ministrski predsednik Steczkowski.

Amerika in Ukrajinci.

Dunaj, 3. septembra. Ukrajinska tiskovna agentura poroča, da bo ameriška vlada priznala Ukraino kot samostojno državo.

Eksplodizija v Odesi.

Odesa, 3. sept. Obseg katastrofe radi eksplozije v ukrajinskem skladišču municije je možno še le sedaj pregledati. Nad petdeset je mrtvecev, več sto oseb pa je poškodovanih, dočim je mnogo tisoč ljudi brez strehe. Škoda se še ne da preценiti, vendar pa gotovo znaša več sto milijonov. Eksplozije so se vršile s presledki do pondeljka zvečer. Nevarnost, da bi eksplodiralo skladišče ekrazita in piroksilina, je smatrali za izključeno. Vse, ki so ostali brez strehe, zalagajo avstro-ogrsko vojne kuhinje s hrano. Sedaj je življenje v Odesi zopet v redu in nemoteno. Dosedanja preiskava je dognala, da se je zgodila katastrofa natanko tako, kakor ona v Kijevu. Povzročili so ga agenti antante. Skladišče municije je last ukrajinske vlade in avstroogrsko vojna uprava se je pogajala radi pridobitve municijskega skladišča in vseh drugih zalog.

Proti podraževalcem na Ogrskem.

Budimpešta, 3. sept. Trgovinski minister baron Szterenyi je obljubil, da izda najstrožje odredbe proti podraževalcem blaga in prsi, da ga javnost podpira pri zasledovanju teh škodljivcev občinstva.

Skladišča še niso prazna.

Budimpešta, 3. sept. V službi deželnega urada za prehrano je preiskala policija v Segedinu vsem trgovcem z manufakturnim blagom skladišča, kjer je našla sukna in živil za mnogo sto tisočev. Vse zaloge so zaplenili.

Kupujte „Novice“.

Sirom sveta.

Statistika o jetiki v Avstriji. Te dni je izdal privatni docent dr. Julij Teleky poročilo o boju proti jetiki v Avstriji do konca leta 1917. Število postelj v zdraviliščih je naraslo na 2300, — v miru je bilo le 700 postelj, to število bo v kratkem vsled novih stavb naraslo na 6000 postelj, ki pa še za največje silo ne zadoščajo. V Nemčiji imajo na vsakih 1000 prebivalcev po eno posteljo. Da bi bila Avstrija tako preskrbljena kakor Nemčija, bi morala imeti okroglo 6800 postelj. V 70. letih je na Dunaju umrlo od 10.000 prebivalcev 73 na jetiki. To število je vedno padalo in je znašalo l. 1914. le še 29. Leta 1917. pa je že zopet umrlo na jetiki 40 ljudi od vsakih 10.000 prebivalcev. Številke od l. 1914. so sledeče: 1914 29, 1915 32, 1916 35, 1917 40. V Nemčiji je bila umrljivost mnogo manjša, kakor pri nas, zaradi boljših zdravilišč in boljšega gospodarskega položaja Nemčije. L. 1913. je tam umrlo le 14 oseb na jetiki od 10.000 prebivalcev. Jetika se je v vojni v Avstriji močno razpasla. Tudi v armadi se je jetika močno razširila od leta do leta, sedaj se računa, da pride vsak mesec 5000 novih jetičnih bolnikov.

Antanta proti mednarodni verski konferenci. Listi poročajo iz Stokholma, da je bila sklicana za dan 8. septembra v Upsalu na Švedskem mednarodna konferenca severnoevropskih cerkev. Konferenca bi se udeležilo veliko število cerkvenih zastopnikov iz nevtralnih in vojujočih se držav. Antantne vlade pa so svojim podanikom odredle potne liste in s tem konferenco onemogočile.

Dobro naložen zlatnik. V ateljeju nekega slavnega francoskega slikarja je našel mladi pisatelj Marr berača, ki ga je slikar slikal. Bil je v čudnem razpoloženju, da je dal beraču svoj zadnji zlat. Čez par let je postal Marx slaven pisatelj. Neki dne dobi 10.000 frankov in pismo znanega milijonarja Rotschilda, kjer ga ta spominja, da je bil tisti berač on sam in da si je privoščil šalo, naložiti njegovih 10 frankov, ki mu jih je takrat podaril v neko kupčijo. Obnesla se je dobro in zato mu dostavi njegov dobiček.

Umor hotelske sobarice. Na Dunaju so v soboto odkrili grozen zločin. Žičarski delavec Jožef Fišer, rojen 1857, je umoril hotelsko sobarico Marijo Drda ter truplo razkosal, da bi ukradel hranilno knjižico glasečo se na 13000 K.

Princ poročil umetnico. Poročnik Ebervin princ Beuthelm in Steinfurt naznanja svojo poroko z gospico Elen Korthaus. Nevesta je iz znane monakovske umetniške rodbine, njen oče je slikar Karol A. Korthaus. Mlada dama je tudi v širši berolinskih krogih kot članica gledališča Metropol znana. Njena dva brata sta častnika.

Nadškof v Rigi umorjen. „Baltische Ztg.“ poroča, da so vojaški rudeče garde umorili bivšega rigškega in mitavskega nadškofa Agatangelata ter druge ortodoksne duhovnike.

Živinski umor starčka. Pri Velvanu na Češkem je bil prevžitkar Vincenc Kavka na živinski način umorjen. Zločinci so razbili Kavki, ki je sam sedel v sobi, s kladivom in sekiro glavo ter so ušli, ne da bi se česa v stanovanju pritaknili. Jednega zločinca 27 letnega delomržeča Antona Hrandu so že prijeli. Ta je pred leti poskusil umoriti svojo ljubico in se je nahajal od tedaj v norišnici, odkoder je pa ušel.

Redka starost. Gospa Ana Müller, rojena v Požunu dne 1. avgusta 1818, je praznovala te dni v Zadru stoletnico svojega rojstva — v popo'nem zdravju.

Človeško življenje v statistiki. Neki ameriški statistik je sestavil številčni pregled, v katerem se zrcali takorekoč celo človeško življenje. Ta mož je zračunal, da v Ameriki pokopljejo vsakih 7 minut enega mrtveca, da se pa vsaki 2 minuti rodi en človek. Vsakih 8 ur je poskušal zločin in vsakih 12 ur se zgodi umor, toda vsake 3 minute zgrabi že osumljenca ameriška policija. Vsakih 12 ur se izvede ena ločitev zakona, a nasprotno je vsakih 25 minut poroka. Torej kažejo številke, da so poroke in rojstva močnejša, kakor ločitve in umiranje.

Kralj „po milosti hedže in Angležev“ umrl. Carigrski list „Vakit“ poroča, da je umrl šerif mesta Meke, arabski kralj Hussein, in meni, da se bo povrnil njegov sin Ali zopet na pot pravice in se pridružil kaliju v Carigradu.

Zadnje besede pred smrtjo. Vsak gimnazijski učenec ve, da je Julij Cezar, ko se je zgrudil pod bodali zarotnikov in spoznal med njimi svojega prijatelja, vzkliknil: „Ti tudi, Brutus?“ Povračujoča pravica svetovne zgodovine je ukrenila, da je ta poginil, premagal v bitki, z vzklikom: „Krepost je le zvok in dim“. Dosti manj žalostno je smatral smrt cesar Avgust, ki je zatisnil oči s pripombo: „Ploskajte in veselite se!“ Francoski pisatelj Rabelé je umirajoč mrmral: „Komedija je končana“. Cesar Tiberij se je poslovol od tega sveta z besedami: „Mislim, da sem postal Bog“. Ko je angleški kancler Tomaž Morus čakal rabljevega udarca, je potisnil bračo na stran, češ: „Ta ni užalila kralja“. Ob času francoske revolucije so peljali Vignerona in Dantona k smrti. Prvi je hotel poljubiti Dantona v slovo, a ta ga je zavrnil: „Pusti! Najini glavi prideta itak v eno vrečo“. Ko je kraljica Marija Antonieta stopila slučajno rablju na nogo, se je obrnila k njemu: „Oprostite, nisem storila nalašč“. Ko je velik naravoslovec Buffon umiral, je rekel onim, ki so jokali okrog njega: „Prosím, ne raztresite me, da morem opazovati, kako gredo trenutki“. Maršal Moric Saški je dejal: „Sanjal sem lep sen“. Gospa Dubarry, ljubica Ludovika XV., se je silno bala umreti in je še na morišču prosila rablja: „Samo en trenutek še, gospod rabelj!“ Angleški pisatelj Byron pa je menil: „Pustite me! Hočem spati.“

Profesor dr. Avgust Forel, znani psihiater in prvoboritelj za abstinenco, je praznoval 1. septembra 70 letnico svojega rojstva v tih samoti v Yvorne (Svica). Vojna je vzela neumornemu bojevniku na abstinencnem polju besedo, da je utihnil. Forel uživa s svojim nekoliko starejšim prijateljem sloves pravega ustanovitelja in prvaka modernega abstinencnega pokreta v Srednji Evropi.